

Handläggning i parternas utevaro

RÄTTEN

Rådmannen [REDACTED]

PROTOKOLLFÖRARE

Beredningsjuristen [REDACTED]

PARTER**Kärande**1. [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]2. [REDACTED]
[REDACTED]Ombud för 1 och 2: [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]**Svarande**

Staten genom Justitiekanslern

Box 2308

103 17 Stockholm

Ombud: [REDACTED]
[REDACTED]**SAKEN**

Fastställsetalan; nu fråga om avvisning

Följande antecknas.

Under 2018 blev [REDACTED] föremål för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation inom ramen för en förundersökning. Den 26 oktober 2018 anhölls [REDACTED] för jaktbrott, grovt brott, och förberedelse till jaktbrott, grovt brott. Den 30 oktober 2018 häktades [REDACTED] av Västmanlands tingsrätt som skäligen misstänkt för jakthäleri, grovt brott och på sannolika skäl misstänkt för jaktbrott, grovt brott. [REDACTED] överklagade ett beslut om omhäktning till Svea hovrätt, som den 16 november 2018 avslog hans överklagande. Häktningen hävdes av åklagaren den 26 november 2018.

Åklagaren väckte åtal mot [REDACTED] och den 19 mars 2021 meddelade Västmanlands tingsrätt en frikännande dom både när det gäller förberedelse till jaktbrott, grovt brott och jaktbrott, grovt brott. Åklagaren överklagade domen avseende jaktbrott, grovt brott till Svea hovrätt, som den 14 oktober 2022 fastställde tingsrättens dom. Domen har vunnit laga kraft.

Under förundersökningen beslagtogs bl.a. [REDACTED]s vapen. Beslagen hävdes men polisen beslutade den 28 juni 2019 att omhänderta vapnen. Polisens beslut om omhändertagande upphävdes av Förvaltningsrätten i Falun den 7 oktober 2021. I januari 2024 inkom [REDACTED] till Justitiekanslern med en ansökan om skadestånd. Han begärde att staten skulle betala 8 343 000 kr till honom med stöd av lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (frihetsberövelagen) och skadeståndslagen. Begäran avsåg ersättning för lidande, kränkningar, andra ideella skador, förlorad arbetsförtjänst och intrång i näringsverksamhet alternativt ren förmögenhetsskada.

Den 3 april samma år tillerkändes [REDACTED] ersättning av Justitiekanslern enligt frihetsberövelagen med 31 000 kr. Ersättningen avsåg lidande och bestämdes till det belopp som normalt betalas ut vid frihetsberövanden av jämförbar längd. Begäran om ersättning för förlorad arbetsförtjänst och begäran om ersättning för intrång i näringsverksamhet avslogs. Justitiekanslern avböjde att reglera [REDACTED]s skadeståndsanspråk i övrigt.

I aktuell tvist har [REDACTED] och [REDACTED] (**Kärandena**) framställt varsitt fastställelseyrkande mot Staten genom Justitiekanslern (Staten) gällande frågan om skadeståndsskyldighet för Staten.

[REDACTED] har yrkat att tingsrätten ska fastställa att skyldighet – i form av s.k. skadeståndsskyldighet ”i och för sig” – uppkommit för Staten att, utöver vad som följer av Justitiekanslerns beslut den 3 april 2024, dnr 2024/849, utge ersättning för de skador, det lidande och de rättighetskränkningar som förorsakats honom genom nedan förtecknade skadegörande handlingar och åtgärder (ansvarsgrundande faktorer), för vilka Staten har att svara, samtliga begångna och vidtagna under en mot [REDACTED] bedriven förundersökning (AM-47918-18) och i samband med utförandet av kammaråklagaren [REDACTED]s talan mot [REDACTED] i det följande brottmålet.

De handlingar och åtgärder som [REDACTED] gör gällande att han lidit skada av och som är skadeståndsbetingande är följande.

1. Att [REDACTED] har utsatts för olovlig telefonavlyssning vilket resulterande i en olovlig bevisanskaffning.
2. Att ett avlyssnat telefonsamtal fört mellan [REDACTED] och hans syster såväl muntligen som skriftligen, av polis och åklagare i olika sammanhang, återgetts felaktigt, bl. a. inför rätta.
3. Att polis och åklagare behandlat upplysningspersonen [REDACTED] och av henne lämnade uppgifter felaktigt.
4. Att [REDACTED] under tiden den 26 oktober 2018 till den 26 november 2018 har utsatts för ett ogrundat frihetsberövande.
5. Att [REDACTED] har utsatts för ett, åtminstone objektivt sett, obefogat åtal och för ett, åtminstone objektivt sett, obefogat överklagande från åklagarens sida.
6. Att [REDACTED] under tiden den 26 oktober 2018 till den 8 oktober 2021 orättmätigt har berövats sina jaktvapen.

██████████ har för den händelse tingsrätten, såvitt avser uppstått intrång i näringsverksamhet, anser att en sådan skada för ██████████ utgör en icke ersättningsgill s.k. indirekt skada, yrkat att tingsrätten ska fastställa att skyldighet, i form av s.k. skadeståndsskyldighet ”i och för sig”, uppkommit för Staten att till bolaget utge ersättning för uppstått intrång i näringsverksamhet.

Kärandena har som grund för yrkandena anfört i huvudsak följande. Kärandena har genom handlingar och åtgärder, för vilka Staten ådragit sig skadeståndsansvar, vållats de skador och förorsakats det lidande som framgår av redogörelserna angivna under punkterna 1–6 ovan. Dessutom har ██████████, eller i andra hand ██████████, rätt till ersättning för rena förmögenhetsskador enligt 7 § lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder samt enligt 3 kap. 2 § p. 1 skadeståndslagen. Vidare har ██████████, för den tid han var frihetsberövad, enligt lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder rätt till ersättning för sitt lidande utöver vad som följer av Justitiekanslerns beslut den 3 april 2024.

Staten har bestritt Kärandenas yrkanden i dess helhet och har i första hand yrkat att käromålen ska avvisas. Staten har även yrkat ersättning för sina rättegångskostnader med ett belopp om 56 000 kr avseende 35 timmars arbete à 1 600 kr.

Staten har som grund för avvisningsyrkandet anfört i huvudsak följande. Det saknas förutsättningar att tillåta Kärandenas respektive fastställsetalan eftersom de inte uppfyller rekvisiten i 13 kap. 2 § rättegångsbalken i fråga om rättsförhållande, ovisshet och förfång. Under alla förhållanden är Kärandenas respektive fastställsetalan inte lämplig.

Kärandena har bestritt Statens yrkande om att talan ska avvisas och har vidhållit sina yrkanden samt överlämnat till tingsrätten att bedöma skäligheten av Statens kostnadsyrkande.

Efter genomgång av handlingarna meddelar tingsrätten följande

SLUTLIGT BESLUT

1. Tingsrätten avvisar Kärandenas talan.
2. Kärandena ska solidariskt ersätta Staten för dess rättegångskostnad med 56 000 kr, avseende eget arbete. På beloppet utgår ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för detta beslut till dess betalning sker.

Skälen för beslutet*Rättsliga utgångspunkter*

Enligt 13 kap. 2 § rättegångsbalken får talan om fastställelse huruvida ett visst rättsförhållande består tas upp till prövning, om ovisshet råder om rättsförhållandet och denna länder käranden till förfång. Beror sakens prövning av frågan, huruvida visst rättsförhållande, som är stridigt mellan parterna består eller inte består, får talan om fastställelse därav också upptas. Fastställelse får också upptas om annars i lag stadgas att ett sådant yrkande får upptas. Utrymmet för att väcka en fastställelsestalan är betydligt mindre än fullgörelsetalan. Utöver de i paragrafen angivna förutsättningarna krävs att rätten finner att den ifrågavarande fastställelsestalan med hänsyn till omständigheterna framstår som lämplig (se NJA 2005 s. 517).

I kommentaren till 13 kap. 2 § rättegångsbalken anges att paragrafen är fakultativ till sin natur och att rätten därför kan avvisa en fastställelsestalan med hänvisning till att det är olämpligt att en sådan talan förs (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken [2024-12-03, Version 97, JUNO] kommentaren till 13 kap. 2 §). Det ska, för att tingsrätten ska tillåta att en fastställelsestalan förs, finnas fördelar som uppväger de olägenheter som följer av en sådan talan jämfört med en fullgörelsetalan. En fastställelsestalan kan totalt sett innebära högre rättegångskostnader för parterna och särskilt om tvisten hotar att delas upp i en serie rättegångar finns det skäl för att inte tillåta talan. Tingsrätten måste därför vid sin prövning av tillåtligheten av ett fastställelseyrkande utreda vilka krav

som skäligen kan ställas på käranden och vilka olägenheter en sådan talan kan medföra för svaranden, varvid särskilt ska beaktas sannolikheten för att ett avgörande i fastställelsemålet behöver följas av ytterligare en rättegång (se t.ex. NJA 2005 s. 517 och NJA 2007 s. 108).

Bedömningen i aktuellt mål

I förevarande mål avser Kärandenas talan att få fastställt att Staten i och för sig är skadeståndsskyldig gentemot Kärandena genom att Staten företagit påstådda skadegörande handlingar och åtgärder. Vidare kan konstateras att Staten har bestritt Kärandenas talan. Det anses i princip alltid råda ovisshet om ett rättsförhållande om svaranden har bestritt käromålet (se NJA 2007 s. 108). Att det föreligger en ovisshet om det omtvistade rättsförhållandet är dock inte tillräckligt. Utöver förfångsrekvisitet måste beaktas att en talan om fastställelse, för få att tillåtas, ska vara ägnad att kunna undanröja denna ovisshet. Ovissheten ska vara till förfång för käranden och det ska alltså finnas ett orsakssamband mellan ovissheten och förfånget (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken [2024-12-03, Version 97, JUNO] kommentaren till 13 kap. 2 §).

Tingsrätten finner att [REDACTED]s förda fastställsetalan, såsom den är utformad, inte uppfyller ovisshets- och förfångsrekvisitet eftersom det av handlingarna framgår att Justitiekanslern genom sitt beslut i april 2024 har medgett att Staten är skadeståndsskyldig och redan tillerkänt [REDACTED] visst belopp. Ersättningen avsåg lidande och bestämdes till det belopp som normalt betalas ut vid frihetsberövanden av jämförbar längd. Tingsrätten finner därmed att det inte föreligger något ovisst rättsförhållande eftersom Staten vitsordat skadeståndsskyldighet och har utgett ersättning med anledning av det.

Däremot anser tingsrätten att det kan anses föreligga ovisshet i fråga om den av [REDACTED] förda fastställsetalan eftersom begäran om ersättning för förlorad arbetsförtjänst och begäran om ersättning för intrång i näringsverksamhet avslogs samt att Staten i denna del har bestritt [REDACTED]s talan. Denna ovisshet får anses lända

██████████ till förfång genom att utgöra en besvärande otrygghet som försvårar bolagets möjlighet till ekonomisk planering.

Utöver detta krävs emellertid att fastställsetalan med hänsyn till omständigheterna framstår som lämplig där avgörande är vilka krav som skäligen kan ställas på käranden och vilka olägenheter en sådan talan kan medföra för svaranden, varvid särskilt ska beaktas sannolikheten för att ett avgörande i fastställsemålet behöver följas av ytterligare en rättegång.

Efter genomgång av handlingarna i målet och mot bakgrund av de bedömningar tingsrätten gjort av Kärandenas respektive förda fastställsetalan – huruvida rekvisiten rättsförhållande, ovisshet och förfång kan anses uppfylla – finner tingsrätten därutöver att varken ██████████s eller ██████████s förda fastställsetalan är lämplig att tas upp till prövning. Den del av talan som hänför sig till ideell skada bestäms efter en skönsmässig bedömning och kräver således ingen omfattande utredning om skadans storlek. Den del av talan som hänför sig till ekonomisk skada bör vidare kunna klargöras slutligt eftersom en utredning om skadorna inte framstår som särskilt tids- eller kostnadskrävande. Det ska även framhållas att Kärandena i stämningsansökan under utveckling av talan redan har gjort en ekonomisk uppskattning av skadan. Utredning om den ekonomiska skadan borde alltså kunna presenteras inom ramen för en fullgörelsetalan. Därutöver kan det konstateras att en dom med anledning av en fastställsetalan inte kommer att slutligt avgöra vad som gäller mellan parterna, då aktuell process med största sannolikhet kommer att efterföljas av ytterligare processer angående frågan om skadeståndsskyldighet.

Vid en helhetsbedömning anser tingsrätten att det begränsade intresse som Kärandena har av att föra respektive fastställsetalan inte uppväger de olägenheter som ett tillåtande av talan skulle innebära för Staten.

Sammantaget innebär det nu sagda att käromålen ska därför avvisas.

Vid angiven utgång är Kärandena att betrakta som tappande parter enligt 18 kap. 5 § första stycket rättegångsbalken och de ska därför ersätta Statens rättegångskostnader. Yrkat belopp är skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (TR-12)

Ett överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska inkommit till tingsrätten senast den 30 juni 2025. Prövningstillstånd krävs.

Protokollet uppvisat/

Hur man överklagar

Beslut i tvistemål och ärende, tingsrätt

TR-12

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från beslutets datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i beslutet.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.